

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การพัฒนาเส้นทางยุทธศาสตร์การค้า East - West Economics Corridor (EWEC) ¹ ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างประเทศพม่า - ไทย - ลาว - เวียดนาม นั้นแนวมุกดาหาร - สะหวันนะเขต - ดานัง เส้นทางดังกล่าว มีความสำคัญอย่างมากกับประเทศไทยเพราะการค้า-การลงทุนข้ามชายแดนนั้นวันจะมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะเส้นทางยุทธศาสตร์ EWEC ที่เกี่ยวเนื่องกับ 3 ประเทศหลักคือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เวียดนาม และไทย ซึ่งหากสามารถพัฒนาความร่วมมือทั้ง 3 ประเทศให้สอดคล้องกันได้เชื่อว่าทุกฝ่ายต้องสมประโยชน์ แต่อย่างไรก็ดี สปป.ลาว ซึ่งถือเป็นบ้านเมืองพี่-เมืองน้องของไทยจะเป็นด่านแรกในการพัฒนาความเข้าใจด้านการค้า-การลงทุนในอนาคตร่วมกันบนสมมติฐานที่ว่า win-win ทั้งคู่

สำหรับเส้นทาง EWEC เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion : GMS) ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการเชื่อมโยงพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกจากทะเลอันดามันเข้ากับพื้นที่ทางฝั่งตะวันออกด้านทะเลจีนใต้ เส้นทางเศรษฐกิจสายนี้มีจุดเริ่มต้นจากชายฝั่งพม่าที่เมืองมะละแหม่ง เข้าสู่ไทยผ่านจังหวัดตาก สุโขทัย พิษณุโลก ขอนแก่น กาฬสินธุ์ และมุกดาหาร เข้าสู่ สปป.ลาว ผ่านแขวงสะหวันนะเขตและเข้าสู่เวียดนามผ่านชายแดน Lao Bao และเมือง Dong Ha ในจังหวัด Quang Tri ผ่านเมือง Hue และไปสิ้นสุดที่ชายฝั่งเวียดนามที่เมืองดานัง เส้นทาง EWEC ทอดยาวเกือบเป็นเส้นตรง มีระยะทางราว 1,500 กิโลเมตร ในส่วนที่ผ่านประเทศไทย มีระยะทาง 777 กิโลเมตร เป็นเส้นทางเพียงสายเดียวที่เชื่อมต่อโดยตรงระหว่างทะเลอันดามันกับทะเลจีนใต้ อีกทั้งยังสามารถเชื่อมต่อกับเส้นทางหมายเลข 13 (ในแขวงสะหวันนะเขตของ สปป.ลาว) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางเศรษฐกิจตามแนวเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor) ที่เชื่อมระหว่างมณฑลยูนนานของประเทศจีน สปป.ลาว และไทย ซึ่งมีความสำคัญรองจากเส้นทาง EWEC โดยได้มีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงเพื่อเป็นจุดเชื่อมโยงเส้นทางดังกล่าวและนับเป็นเส้นทางระหว่างชาติแห่งที่ 2 มุกดาหาร-สะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

¹ ไทย-ลาวจับมือเร่งยุทธศาสตร์ 4 ด้าน หวังดันยอด 'การค้า-ลงทุน' เพิ่ม 2 เท่าตัว. เขียนโดย Laos ที่มา :ผู้จัดการรายสัปดาห์ 29 พฤศจิกายน 2550

โดยได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 และได้เปิดเป็นทางการเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2549 ซึ่งในระหว่างการก่อสร้างแต่ละประเทศที่มีส่วนได้ใช้ประโยชน์บนเส้นทางดังกล่าว ต่างก็มีแผนยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานและบางแห่งยังได้ดำเนินการก่อนที่จะมีการเปิดสะพานอย่างเป็นทางการ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญเส้นทางเชื่อมโยงของ EWEC เพราะเส้นทางได้ผ่านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และประชาชนโดยตรง โดยเฉพาะจังหวัดที่เส้นทางดังกล่าวพาดผ่านโดยตรง คือจังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ และมุกดาหาร ดังนั้น สถาบันวิจัยและพัฒนา จึงได้ทำการศึกษาวิจัย เพื่อให้ติดตามสถานการณ์ที่เป็นจริงในปัจจุบันว่า นับตั้งแต่เริ่มสร้างสะพานจนถึงปัจจุบันประมาณ 6 ปี จังหวัดเหล่านี้ได้ดำเนินการภายใต้นโยบายของแต่ละจังหวัดอย่างไร มีปัญหาหรืออุปสรรคและผลกระทบอย่างไรบ้าง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ของประชาชน รวมทั้งองค์กรท้องถิ่นที่อยู่ในเส้นทางดังกล่าวมีการรับรู้หรือตื่นตัวมากน้อยแค่ไหน มีการแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดมากน้อยเพียงไร

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษา ทบทวน จุดอ่อน จุดแข็ง ของการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งทางบกใน
แนวเส้นทางเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridor; EWEC)
- 1.2.2 เพื่อศึกษานโยบาย การดำเนินงาน การปรับตัว และการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดที่อยู่
บนเส้นทาง EWEC
- 1.2.3 เพื่อศึกษาผลกระทบและการปรับตัวของประชาชนและชุมชน ที่อยู่บนเส้นทาง EWEC

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.3.1 ได้ผลการวิเคราะห์นโยบาย EWEC ในเชิงวิชาการ เพื่อทราบจุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหา
และอุปสรรค อันจะเป็นแนวทางในการวางแผนในอนาคต
- 1.3.2 องค์กรในระดับจังหวัดทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และประชาชนได้ร่วมกันคิด
วิเคราะห์ ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นจากนโยบาย
EWEC ทั้งในระดับจังหวัดและปัจเจก
- 1.3.3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้เกี่ยวข้องมีเวทีในเกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ และวางแผน
อย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่ และปัจเจก
จากนโยบาย EWEC ในอนาคต

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

1.4.1 ขอบเขตของโครงการวิจัย

การศึกษาวิจัยผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนตาม
แนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridor) EWEC เป็น
การศึกษาเพื่อติดตามผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับประชาชนทางด้านเศรษฐกิจและ
สังคมของพื้นที่ที่เป็นเส้นทางผ่าน โดยกำหนดพื้นที่จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดมุกดาหาร เป็น
พื้นที่ในการศึกษาวิจัย กล่าวคือ การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยคณะผู้ศึกษาวิจัย ใช้
กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำข้อเสนอแนะกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน
พื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานในระดับจังหวัด อาทิ สภาพัฒน์ฯ หอการค้าแต่ละจังหวัด
อุตสาหกรรมจังหวัด องค์กรค้า ประชาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ
นอกจากนี้ยังมีประชาชนที่อยู่บนเส้นทางในจังหวัดทั้งสองดังกล่าว

1.4.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

- 1) ศึกษา รวบรวม และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
แนวนโยบาย EWEC และติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องกับเส้นทาง EWEC รวมทั้ง

ข้อมูลทั่วไปของแต่ละจังหวัด เพื่อศึกษภาพในการรองรับนโยบาย และแผนการดำเนินงานว่ามีความสอดคล้องมากน้อยแค่ไหน

2) เก็บข้อมูลสนามในประเด็น นโยบาย การดำเนินงาน การปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงของจังหวัด ตลอดจนผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในจังหวัดที่อยู่บนเส้นทาง EWEC หลังจากได้มีการดำเนินโครงการ EWEC โดย

2.1) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และผู้นำท้องถิ่น และปัจเจก (Key informant) ประมาณ 30 คน ในประเด็นเกี่ยวกับ นโยบายที่เกี่ยวข้อง แผนการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และแนวโน้ม ในอนาคต

2.2) การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) กลุ่มเป้าหมายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยทำกรณีศึกษาในชุมชนที่เส้นทางพาดผ่าน ทั้งในจังหวัดขอนแก่น และมุกดาหาร ชุมชนที่อยู่ใกล้กับสะพานข้ามมิตรภาพไทย – ลาว 2 (มุกดาหาร – สุวรรณเขต) ซึ่งประกอบไปด้วยผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่ม /องค์กร ที่เกี่ยวข้องในชุมชน

2.3) ร่วมสังเกตการณ์และสัมภาษณ์กลุ่มผู้ค้าที่อยู่ในตลาดอินโดจีน ซึ่งเป็นแหล่งค้าขายที่สำคัญ เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร

2.4) เข้าร่วมสัมมนากับเวทีวิชาการ เพื่อติดตามข้อมูลและสถานการณ์ปัจจุบัน

3) การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง (SWOT) จากการทบทวนนโยบาย EWEC

4) วิเคราะห์และสรุปผลการดำเนินงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

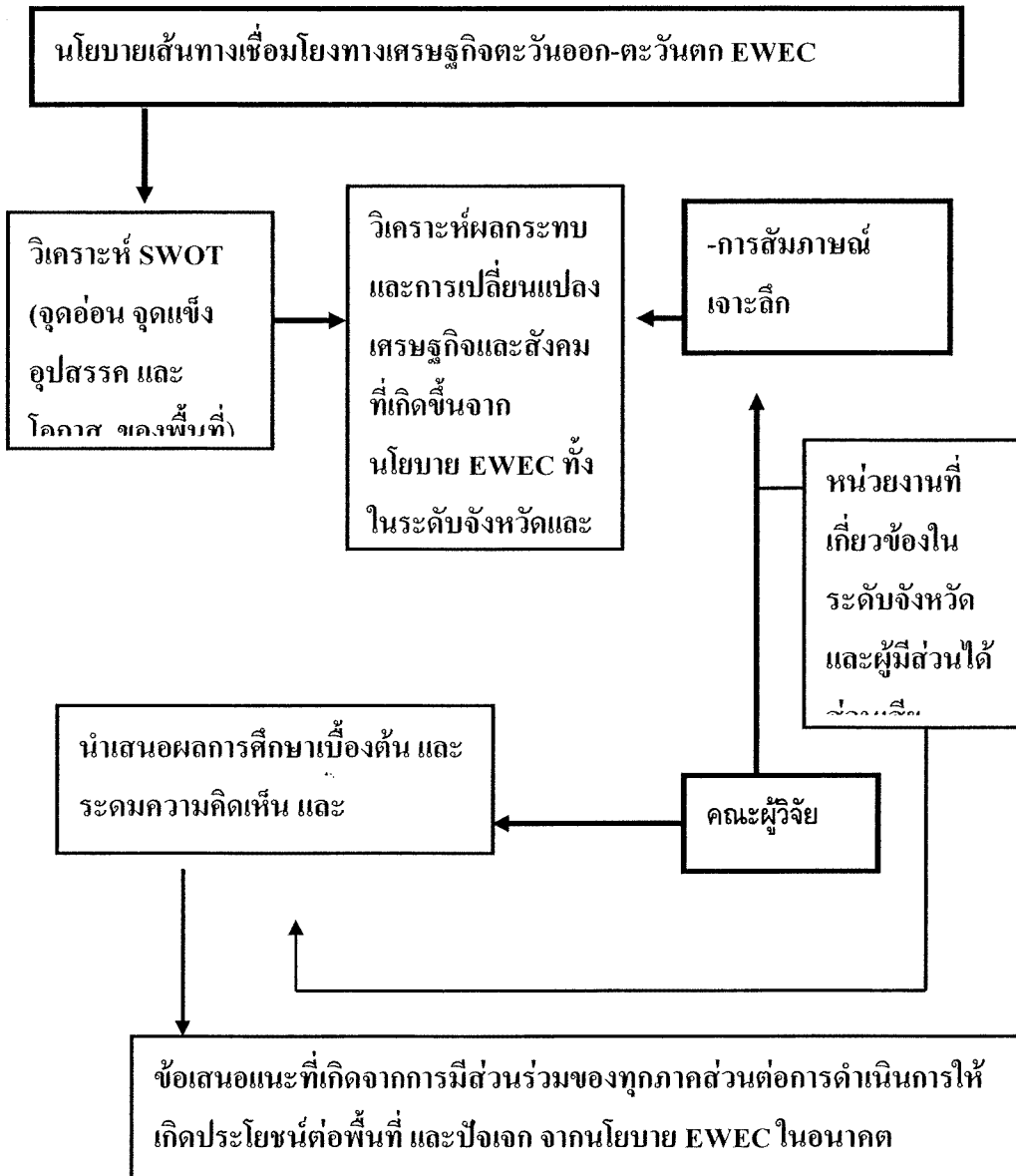
5) เสนอผลงานวิจัยในเวทีวิชาการ

6) สรุปผลการดำเนินงาน และเขียนรายงาน

1.4.3 ระยะในการดำเนินงาน 2 ปี 2551- 2553

1.5 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

กรอบคิดของการวิจัย

1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

EWEC (East West Economic Corridor) : เส้นทางเชื่อมโยง ทางเศรษฐกิจแนวตะวันออก – ตะวันตก จุดเริ่มต้นจากชายฝั่งพม่าที่เมืองมะละแหม่ง เข้าสู่ไทยผ่านจังหวัดตาก สิ้นสุดที่จังหวัดมุกดาหาร เข้าสู่ สปป.ลาว ไปสิ้นสุดที่ชายฝั่งเวียดนามที่เมืองดานัง

ระเบียงเศรษฐกิจ:เส้นทางเศรษฐกิจเชื่อมระหว่างตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridor)